

Azərbaycan tolerantlıq, çoxmillətlik və çoxkonfessiyalıq ölkəsidir

Hazırda dünyanın kəskin ehtiyac duyduğu, getdikcə mürəkkəb problemə dönən multikulturalizm və tolerantlıq məsələsi ölkəmizin həyat tərzini və beynəlxalq nümunədir

Müasir dünyamızda birgəyaşayış, sülh, milli dini dözümlülük bəşəriyyətin yaşaması, tərəqqisi üçün çox önəmlidir. Səbəb də odur ki, 16 noyabr — Beynəlxalq Tolerantlıq Günü'nün qeyd olunmasına rəğmən, hazırkı dünyanın bir çox yerlərində insanlıq faşizm, antisemitizm, şovinizm, islamafoibiya, ksenofobiya və s. dözümsüzlük kimi hallarla qarşı-qarşıya qalmasıdır. Vurğulamaq gərək ki, XX əsrdə birinci və ikinci dünya müharibələrində milyonlarla insan bu dözümsüzlüyün nəticəsində həlak olmuş, şikəst olmuş, işgəncələrə və məhrumiyyətlərə məruz qalmışlar. Azərbaycan bu neqativ proseslər meydanında tarixən milli dini dözümlülüğü, tolerantlığı ilə dünyaya nümunə olmuşdur.

Tolerantlıq dini dözümlülük məfhumunu ehtiva edir. Fəlsəfə Ensiklopediyasında Maure Kranston deyir: “Dözümlülük xoşlanılmayan və ya bəyənilməyən hər hansı bir şeyin mövcudluğu kimi təmkinlik göstərmə siyasətidir”. Yəni hər bir şəxs və ya qurum digər inanc və əqidə sahiblərinə dözümlü yanaşmalı, onun bir insan kimi hüquqlarını tanımalı və vicdan azadlığına hörmət etməlidir. Dövlətdə isə ən mühüm amil Konstitusiyada tolerantlıq, insan azadlıqları və hüquqlarının təsdiqinə, plüralizm və demokratiya əsasında formalaşdırılmasına dair maddələr olmalıdır. Konstitusional azadlıqlar xalqın mənəviyyatı və qəbulu ilə vəhdət təşkil etsə, bu artıq bir dövlətin və xalqın yaşam tərzinə çevrilir. Azərbaycanda bu insani keyfiyyət əsrlər boyu mövcud olmuş, hazırkı şəraitdə isə Əsas Qanunumuzda təsbit olunmuşdur. Bundan başqa, fəaliyyət göstərən Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi bu istiqamətdə səmərəli elmi-praktiki işlər görür. Azərbaycanın və bir çox xarici ölkələrin ali məktəblərində bu multikulturalizm modeli tədris edilir. 2015-ci il isə Azərbaycanda “Multikulturalizm ili” elan olunmuşdu. Biz müasir dünyamızın gərginlik ocaqlarına baxdıqda milli-dini dözümsüzlüyün nəticəsində irqçilik, ksenofobiya, dini dözümsüzlük, terror və ekstremizmin genişlənməsinin şahidiyik.

Dözümlülük ideyası yeni deyildir, bu ideya XVI-XVII əsrlərdə Avropada meydana gəlmişdir. Səlib yürüşü dözümsüzlüyün ən bariz nümunələrindəndir. Bu zaman toqquşmalar, müharibələr yalnız din və vicdan məsələləri ilə bağlı törədilirdi. 1648-ci ildə imzalanmış Vestfal sülhü dini dözümlülükə bağlı ilk sənəddir. Ancaq Vestfal sülhü tolerantlığı bərqərar edə bilmədi, ondan sonra da ard-arda baş berən müharibə və bu müharibələr zamanı göstərilən dini dözümsüzlük həmin dövrdə kütləvi dözümlülüğün hələ ki, yetişmədiyini sübut etdi. Dözümlülük haqqında tam dolğun fikirlər, siyasəti-hüquqi mənbələr cəmiyyətdə əsasən II minilliyin sonunda formalaşmağa başladı. Vurğulamaq vacibdir ki, İslamın müqəddəs kitabında insanın Adəmdən törədiyi və bütün xalqların bərabərliyi, onların bir-birini fərqləndirə və tanıya bilmələri üçün müxtəlif mədəniyyətlərə malik olduqları qeyd edilir: “Biz sizdən çoxlu xalqlar yaratdıq ki, bir-birinizi tanıyasınız”.

Müasir dövrümüzdə tolerantlıq sahəsində narahatlıq daim artır. Prezident İlham Əliyev Nazirlər Kabinetinin 2016-cı ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında ölkəmizin multikultural dövlət olduğu, bu bəşəri dəyərin müəyyən qüvvələr tərəfindən gələcəyi olmadığı barədə rəy yaratdıqları haqda deyib: “Azərbaycan 2015-ci ildə ilk Avropa

Oyunlarını keçirmişdir. Yəni, bir ölkədə, bir şəhərdə iki il ərzində həm Avropa Oyunları keçirilib, həm də İslam Həmrəyliyi Oyunları keçiriləcək. Bu, təkə idman tədbiri deyil. Əgər kiməsə hesab edir ki, İslam Həmrəyliyi Oyunları idman tədbiridir, səhv edir. Bu, böyük siyasi tədbirdir, bu, böyük mədəni tədbirdir, bu, böyük ictimai hadisədir. Bu, bir daha Azərbaycanı müstəqil, öz dəyərlərinə, İslam dəyərlərinə sadıq ölkə kimi, eyni zamanda, müasir ölkə kimi göstərir və bu gün İslama qarşı çirkin kampaniya aparılmağa da bir cavab olacaq. Çünki onlar İslam haqqında rəy formalaşdırırlar ki, İslam geridə qalmış sivilizasiyadır. Onlar öz imkanları hesabına həm media-da, həm ictimai fikirdə, həm müxtəlif qeyri-hökumət təşkilatları çərçivəsində rəy formalaşdırırlar ki, İslam dünya üçün təhlükədir, İslamı terrorizmlə eyniləşdirirlər, islamafobiyaya rəvac verirlər, xalqları dinə görə bölürlər, müsəlman qaçqınlarına qarşı hörmətsizlik edirlər. Avropa İttifaqına üzv olan bəzi ölkələrin rəhbərləri “Stop İslam” deyirlər. Bəziləri deyirlər ki, biz miqrantları qəbul etməyə hazırıq, ancaq müsəlmanları yox. Bu, faşizmdir və faşizm harada yaranıb biz yaxşı bilirik və unutmamışıq. Faşizm İslam aləmində yaranmayıb. Ona görə, İslam Həmrəyliyi Oyunlarının çox böyük mənası var. Biz bu Oyunları keçirməklə bir daha gücümüzü, imkanlarımızı göstərəcəyik, dini dəyərlərimizə sadıqlığımızı nümayiş etdirəcəyik, çalışacağıq ki, İslam aləmini birləşdirək. Bizi bölmək, aramıza nifaq salmaq, bir-birimizə qarşı qoymaq istəyənlər öz hədəflərinə çatmamalıdırlar”.

Mərkəzi Asiyada, Yaxın Şərqdə və müxtəlif qitə dövlətlərində baş verən toqquşmalar, müharibələr, milli-dini zəmində qarşıdurmalar səngimək əvəzinə getdikcə artır, bunun da dünyanın müəyyən güclü siyasi qüvvələrin maraqlarına uyğun olduğu aydın görünür. Diqqət etdikdə, bu katalizmlərin əsasında milli-dini ayrılmazlıqların qızışdırılmasının çox güclü katalizator olduğunu aydın görə bilərik. Dünyaya özünü demokratiyanın nümunəsi kimi təqdim edən dövlətlərin rəsmi nümayəndələrinin “Multikulturalizmin gələcəyi yoxdur” ifadəsinin də bu toqquşmalarda rolu az deyil. Həmin sözlərin ardınca biz kütləvi informasiya vasitələrində, internetdə milli-dini zəmində humanitar faciələrin şahidi oluruq. Suriyadan, İraqdan, Əfqanıstan və dünyanın digər qaynar nöqtələrindən Avropaya sakit, normal həyat dalınca gədən yüz minlərlə insanın orada necə qeyri-insani rəftarla rastlaşdıqlarını da əyani görürük.

Azərbaycan isə bu gün dünyanın ən sabit və sosial-iqtisadi inkişaf yolunda olan ölkələrindəndir. Bu fonda ölkəmizdə tarixən bütün etnoslar qardaş kimi yaşayıb, milli-dini zəmində

qarşıdurma heç bir vaxt baş vermədiyi də artıq bütün dünyada bir nümunə kimi diqqət mərkəzindədir. Ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmasında ulu öndər Heydər Əliyevin ali mənəviyyət mənbəyimiz olan dinimizə diqqət və qayğısının xüsusi rolu vardır. Məhz ümummilli liderin dinlərarası dialoqun proqram əsaslarının təməlini qoyması bir reallıqdır. Məhz onun təşəbbüsü ilə məscid, kilsə və sinaqoqların böyük qayğı ilə tikilib bərpa olunması, bütün ənənəvi dini icmaların maddi-mənəvi cəhətdən dəstəklənməsi, Azərbaycanda multikultural həyat tərzinin davamlı hökm sürməsi və bu siyasətin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilməsi ölkəmizə dünyada böyük nüfuz qazandıraraq birgəyaşayışın, multikultural həyatın gələcəyinin olduğunu sübutu kimi özünü təsdiq edib. Dövlət başçısı Nazirlər Kabinetinin 2017-ci ilin birinci rübünün yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında bugünkü dünyada olduqca gərgin, coğrafiyası genişlənən katalizmlər və bu şəraitdə ölkəmizin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi barədə deyib: “Əfsuslar olsun ki, dünyada və regionda mövcud beynəlxalq vəziyyət hələ ki, çox gərgindir. Mövcud olan münaqişələr, qanlı toqquşmalar davam edir. Yeni risklər yaranır, yeni təhdidlər ortaya çıxır və bütövlükdə, əfsuslar olsun ki, 2017-ci ildə bölgədə sabitlik istiqamətində ciddi addımlar atılmamışdır. Əksinə, bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, risklər artır. Əlbəttə, biz bu bölgədə yaşayan bir ölkə kimi bundan narahatlıq və öz tədbirlərimizi görürük ki, Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı inkişaf etsin, normal yaşasın, ölkəmizdə təhlükəsizlik təmin edilsin və özümüzü potensial risklərdən qoruya bilək”. Birmənalı şəkildə demək lazımdır ki, ölkəmizin qüdrətinin artması, beynəlxalq əməkdaşlığa verdiyi töhfələr, enerji və tranzit siyasəti həm dünyada qarşılıqlı maraqların ödənməsinə, sabitliyə, sülhə, birgəyaşayışa və həm də tolerantlığın bərqərar olmasına mühüm töhfələr verir. Beləliklə, Azərbaycan regionun qüdrətli, davamlı, müasir innovativ iqtisadi inkişafa malik dövlətidir. Hazırda ölkə Avrasiya məkanında mühüm tranzit, logistika və iqtisadi mərkəzidir. Ölkənin beynəlxalq iqtisadi əlaqələri sürətlə genişlənir, siyasi nüfuzu artır, Azərbaycan inkişaf edən, kosmik sənayesi olan dövlətlər sırasına daxildir, Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayır və enerji, nəqliyyat və ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmiş Azərbaycanda sənayeləşmə prosesi sürətini artırır. Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, bütün bu uğurlar tolerant, çoxmillətli və çoxkonfessiyalı xalqımızın vəhdətliyi nəticəsində əldə edilmişdir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmiryolunun istismara verilməsi, yaxın zamanlarda TAP və TANAP qaz kəmərləri layihələrinin də reallaşması, digər transmilli nəqliyyat dəhlizlərinin açılmasına dair sazişlərin imzalanması ölkəmizin dünyada iqtisadi və siyasi rolunu daha da gücləndirəcək, multikulturalizmin bərqərar olmasına da xüsusi dividendlər bəxş edəcəkdir.

Ataş CƏBRAYİLOV,
“Respublika”.